

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав, доктори
илмҳои биологӣ, профессор, узви
вобастаи Академияи миллии илмҳои
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Давлатзода С. Х.

«26» март соли 2021

Такризи

муассисаи тақриздиханда ба диссертатсияи Одинаева Гулбону
Мадалиевна дар мавзӯи «Хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори лирикии
Ҳақназар Ғоиб» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илми филология аз
рӯйи ихтисоси 10.01.01. - Адабиёти тоҷик

Адабиёти бадеӣ дар таърихи ҳар як халқу миллат яке аз воситаҳои муҳимми инъикоси таъриху фарҳанг, урфу одат ва расму суннатҳои милли буда, дар мавридҳои ҷудогона нисбат ба асарҳои таърихӣ ва сиёсӣ илмӣ дар бораи таърихи гузаштаи ин ё он халқ метавонад маълумоти бештар ва фароғиру густарда диҳад. Вобаста ба ин, таваҷҷуҳ ба масъалаҳои тасвири бадеии таърих ва таҷассуми бадеии собиқаи халқу миллати худ на ба ҳар як шоир муяссар мешавад, зеро ин гуна фаъолият баробари маҳорату истеъдод, қобилияти эҷодӣ, дониши баланду тафаккури сатҳи баландро тақозо менамояд.

Мусаллам аст, ки дар адабиёти бадеӣ на ҳар адиб барои тасвири собиқаи таърихӣ халқу миллати худ дастбаскор мешавад. Бинобар ин, дар адабиёти муосири тоҷик камтар адибоне, чун Садриддин Айнӣ, Ҷалол Иқромӣ ва Сотим Улуғзода ва назари онҳо муваффақ шудаанд, ки воқеияти давраҳои гуногуни таърихи халқи тоҷикро бо тамоми бартарӣ ва каму қисми дар асарҳои худ ба қалам диҳанд ва дар ин замина қиссаву асарҳои офаранд, ки тамоми ҷузъиёти бадеии онҳо аз доираи замон ва воқеият берун нашудааст. Шоири шинохтаи адабиёти муосири тоҷик Ҳақназар Ғоиб низ аз ҷумлаи ҳамон адибони соҳирқалами тоҷик аст, ки дар ҷодаи зикршуда бо офаридаҳои ҷолиби худ саҳми назаррас дорад.

Мубрамияти ҳамин нуктаҳо боиси мавриди таҳқиқоти илмии Одинаева Г.М. қарор гирифтани мавзӯи «Хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори лирикии Ҳақназар Ғоиб» гардидааст. Аз ҷониби дигар, таъйини хусусиятҳои жанрӣ-мавзӯӣ, идеявӣ-хунари эҷодиёти шоир Ҳақназар

Ғоиб метавонад на танҳо дар муайянсозии саҳму ҷойгоҳи адиб дар адабиёти муосири тоҷик созгор бошад, балки дар тарсими манзари умумии инкишофу камоли шеърӣ муосири тоҷик дар нимаи дуюми асри XX ва ибтидои асри XXI корсоз бошад.

Ҳаллу фасли ин масъалаҳо зарурати муайянсозиву шинохти аҳаммияти бунёдии эҷодии намояндагони машҳури шеърӣ муосири тоҷикро тақозо менамояд.

Таҳқику шинохти таъсири Ҳақназар Ғоиб дар инкишофи шеърӣ муосири тоҷик дар нимаи дуюми асри XX ва оғози асри XXI низ метавонад гувоҳи мубраммияти мавзӯъ бошад. Мақсади асосии таҳқиқ таҳлилу арзёбии зиндагӣ ва фаъолияти эҷодии Ҳақназар Ғоиб, баррасии ҷанбаҳои идеявӣ, мавзӯӣ ва хунарӣ, мероси адабӣ ва таъйини ҷойгоҳу нақши ӯ дар ҳавзаи адабии Кӯлобу адабиёти тоҷик ва дар маҷмӯъ, дар раванди адабиёт мебошад. Барои расидан ба ҳадафи асосии таҳқиқ дар диссертатсия ҳалли вазифаҳои зерин пешбинӣ шудааст: таъйину асоснок намудани ҷанбаи назарии мавзӯи таҳқиқ; таълифу тадвини зиндагиномаи комили илмии Ҳақназар Ғоиб; муайян намудани мероси адабии шоир; тавсифи вижагиҳои жанриву мавзӯӣ; таҳлили сохтору муҳтавои ашъори адиб; ошкор намудани танавуи жанрии шеърӣ шоир; таҳқиқи хусусиятҳои забону сабки ашъор; таҳлили вижагиҳои хунарӣ-идеявии ашъори адиб; таъйини нақши ҷойгоҳи шоир дар раванди адабии ҳавзаи адабии Кӯлоб ва дар маҷмӯъ, дар ҷараёни адабиёти муосири тоҷик.

Навгонии илмии диссертатсия дар он зоҳир мешавад, ки нахустин бор дар адабиётшиносии тоҷик эҷодии Ҳақназар Ғоиб мавриди таҳқику баррасии густарда қарор гирифта, хусусиятҳои идеявӣ, жанрӣ ва ҷанбаҳои бадеиву зебошинохтии ашъори ӯ муайян гардидааст.

Аҳамияти назарии таҳқиқ бар он асос меёбад, ки таҳқику баррасии эҷодии Ҳақназар Ғоиб на танҳо барои дарки моҳияти аслии сухани шоир зарур аст, балки барои маърифати ҳадафҳои адиб, муайян кардани мақоми ӯ дар адабиёти муосири тоҷик, инчунин нишон додани қонунмандии инкишофи адабиёт дар марҳилаи муайян дорон арзишҳои илмӣ мебошад.

Аҳамияти амалии таҳқиқ аз он бар меояд, ки натиҷаҳои тадқиқ метавонад ҳангоми омӯзиши таърихи адабиёти тоҷик дар замони нав мавриди истифода қарор дода шавад ва зимни таҳлилу баррасии илмӣ ба принципҳои методи муқоисавӣ-таърихӣ тавачҷуҳи бештар зоҳир намоянд. Маводи таҳқиқи рисола, инчунин, метавонад ҳангоми таълифи китобҳои дарсӣ, курсҳои назариявӣ, дастурҳои таълимӣ барои

донишҷӯёну хонандагон, хондани лексияҳо, барои гузаронидани курсҳои махсус ва семинарҳои алоҳида аз адабиёти муосири тоҷик мавриди истифода қарор гиранд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст. Ҳар боб мувофиқи масъалагузорӣ ба фаслҳои алоҳида тақсимбандӣ шудааст.

Дар муқаддима аҳаммияти мавзӯ, дараҷаи омӯзиши он, объект, сарчашма, ҳадаф ва вазифаҳои бамиёнгузошташуда, арзиши назарӣ ва амалии он, асосҳои методологии таҳқиқ, навгониҳои таҳқиқ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва татбиқи натиҷаи диссертатсия муаррифӣ карда шудааст.

Боби аввали диссертатсия «Ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Ҳақназар Ғоиб» ном дошта, аз се фасл иборат аст. Фасли якуми боби якум «Зиндагиномаи шоир» характери назариявӣ дошта, дар он ба ҷараёни зиндагии шоир таваҷҷуҳ карда шудааст.

Фасли дуюми боби якум «Осори адабию бадеии шоир» ном дошта, ба таҳқиқи баррасии фаъолияти эҷодии Ҳ. Ғоиб бахшида шудааст.

Фасли сеюми боби аввали диссертатсия - «Мавқеи дoston дар ашъори шоир» ба таҳқиқи рушду такомули дoston дар эҷодиёти шоир бахшида шудааст. Дар диссертатсия дар рафти таҳлил оид ба назарияи дoston ва манзума маълумот дода мешавад.

Боби дуюми диссертатсия «Мавзӯ ва мундариҷаи ғоявию бадеии ашъори лирикии Ҳақназар Ғоиб» ном дошта, аз се фасл иборат аст ва таҳқиқи маҳорати шоирро аз нахустин ҷақидаҳои таъаш, ки дар жанрҳои хурду калони лирикӣ: байт, рубой, дубайтӣ, қитъа, ғазал, мусаммат, маснавӣ ва тарҷеот иншо шудаанд, дар бар мегирад.

Чунин мавзӯҳои ашъор солҳои тӯлонӣ мавриди таваҷҷуҳи бузургтарин шоирони ҳар давраи замони буда, Ҳ. Ғоиб низ ба қадру манзалати ишқи инсон, муҳаббати волидон, шукӯҳу шахомати модари тоҷик, Ватану миллат, адлу дод ва умуман, масъалаҳои асосии иҷтимоӣ, панду андарз зиёд эътибор додааст. Шоир мавзӯҳои ватандӯстию инсонпарвариро басо ҷолиб ба риштаи тасвир кашидааст. Се фасли боби дуюм ба ҳамин мавзӯҳо бахшида шудаанд.

Боби сеюми диссертатсия «Ҳунари нигорандагии Ҳақназар Ғоиб» унвон дошта, аз 3 фасл иборат мебошад. Дар фасли якум, ки «Сухан аз табиати ашъори шоир» номида шудааст, ба хусусиятҳои забон, услуб ва фардиати эҷодии шоир дар ашъораш таваққуф карда шудааст. Дар диссертатсия таъкид гардидааст, ки Ҳақназар Ғоиб ҳамеша аз муҳимтарин сарчашма, яъне забони зиндаи халқ, истифода мебарад.

Умуман, ашъори шоир аз алфозу таркиботи ширини забони зиндаи халқ саршор буда, асолати мардуми тоҷик, махсусан мардуми сарзамини Кӯлобро дар худ таҷассум намудааст.

Фасли дуюми боби сеюм «Жанрҳо ва шакли ифодаи ашъори адиб» номгузорӣ шудааст. Дар ин қисмати қор вижагиҳои жанрии осори манзуми Ҳақназар Ғоиб мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд. Адиби хушбаён Ҳақназар Ғоиб ба ҳама навъҳои шеър даст зада, муваффақ гардидааст. Ӯ тавассути шеърҳо ғояҳои баланди ватандӯстӣ, гуманизм, инсонпарварӣ ва сулҳхоҳӣ, ишқи покро тараннум намуда, дунёи бою мураккаби маънавии инсонии муосирро пеши назар мекушояд.

Фасли сеюми боби сеюм «Муносибати қофия ба жанру воҳидҳои шеър дар эҷодиёти Ҳақназар Ғоиб» ба масъалаи муносибати қофия ба вазн, жанр, образ, композитсия, мазмуну мундариҷа ва дигар унсурҳои шеър дар замони муосир бахшида шудааст. Диссертант муайян намудааст, ки шоир ба табиати дохилии қофия бештар диққат дода, муносибати онро ба мазмуну мундариҷа ва ифодаҳои бадеӣ ба назар гирифтааст.

Дар баробари комёбиҳои ҷолибу арзишмандии илмӣ дар рисола баъзе нуқтаҳои баҳснок ва ислоҳталаб ба мушоҳида мерасад, ки мехостем онҳоро ба тартиби зайл баён намоем:

1. Нигоҳи интиқодии муаллифи диссертатсия ба масъалаҳои мавриди таҳқиқ камрангтар ба назар мерасад, ки дар сурати ислоҳи он имкони рӯнамо кардани масъалаҳои мубрами адабиёти бадеии муосир ба даст меояд.

2. Такрори фикрҳо дар саҳифаҳои гуногуни рисола дида мешаванд.

3. Масъалаи муқоисаи ашъори шоир бо осори адибони ҳамасри Ҳ. Ғоиб, махсусан дар адабиёти муосири тоҷик ва адабиёти собиқ шӯравӣ, метавонист арзиши илмию назарии диссертатсияро боз ҳам боло барад.

4. Дар саҳифаҳои гуногуни диссертатсия (10, 12, 15, 18, 27, 30, 73, 74...) ғалатҳои имлоӣ ва услубӣ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо сифати рисолаи илмиро беҳтар хоҳад намуд.

Вале ҷойи таъкид аст, ки камбудии зикршуда назарногир ва ислоҳпазир буда, ба ҳеч вачҳ қимати илмии диссертатсияро кам намекунанд.

Муҳтавои асосии диссертатсия дар чор мақолаи муаллиф, ки ҳамагӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА ФР ва КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд, инъикос ёфтааст.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Одинаева Гулбону Мадалиевна дар мавзӯи «Хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори лирикии Ҳақназар Ғоиб»

кори анҷомёфтаи илмӣ буда, ба талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвонҳои илмӣ (дотсент, профессор), ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, №505 тасдиқ гардидааст, пурра ҷавобгӯ аст ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик мебошад.

Тақризи муассисаи тақриздиханда дар ҷаласаи кафедраи адабиёти тоҷики факултети филологияи тоҷики Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав» дар таърихи 26.03.2021, қарори №9 бо иштироки диссертант Одинаева Г.М. муҳокима гардид.

Дар ҷаласа иштирок дошт: 15 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор - 15, зид-0, бетараф-0.

Раиси ҷаласа:

муdiri кафедраи адабиёти тоҷики

ДДБ ба номи Н. Хусрав,

номзади илмҳои филологӣ, дотсент:

Аҳмадов С. Г.

Ташхисгар: доктори илмҳои филологӣ,
профессор:

Тағоймуродов Р.Х.

Котиби ҷаласа:

номзади илмҳои

филологӣ:

Муродов А.А.

Имзоҳои Аҳмадов С., Тағоймуродов Р.

ва Муродов А. -ро тасдиқ мекунам:

Сардори шӯбаи кадрҳои

Донишгоҳи давлатии Бохтар

ба номи Носири Хусрав:

Шукурзод Ҷ.А.

Нишонӣ: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

ш.Бохтар, хиёбони Айнӣ 67.

Тел. (992-32222) 2-45-20, 2-22-53.

E-mail: bgu78@mail.ru

www.btsu.tj